

Med Michael Ehrenreich fra Nixon til George W.: Moralen fra South Central

af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

	Moralen fra Watergate
2	Når substansen slipper op
3	Carters sorte uheld
4	Reagans genialitet
5	1980-4: Pressen fredede Reagan
6	CNN-revolutionen kom overnight
7	Moralen fra South Central
8	Moralen fra Ross Perot
9	Den enorme forventning til Clinton
10	Hvorfor læserne skal høre om Monica
11	Europa må lære den strategiske tænkning
12	Danmarks medvirken i krigen var ikke tilfældig
13	Blair i Thatchers sport
14	Udenrigspolitikens nye centralitet

Moralen fra Watergate

Du har jo et særligt perspektiv på debatten om USA, Europa og Danmark, fordi du har været korrespondent både i Storbritannien og i USA. Hvornår var det nu, det var?

MICHAEL EHRENREICH (ME): Jeg startede i Storbritannien i 1984, hvor jeg så var til 1988. Det var en utrolig spændende periode - hvor Thatcherismen toppede. Da jeg kom var minearbejderstrejken i fuld gang - og da jeg rejste var problemerne begyndt for Margeret Thatcher: hun var der stadig, men blev så styrtet et par år senere. I mellemtiden var jeg så rejst videre til Washington, hvor jeg var i alt 5 år - til 1993. En *endnu* mere spændende og skelsættende periode: da jeg kom var Reagan stadig i Det Hvide Hus, Gorbatsjov var i Kreml, Muren stod endnu: Den Kolde Krig var der - og da jeg rejste var alting jo vendt op og ned. Den Kolde Krig var slut, Muren var faldet, vi havde været igennem "Bush I"-perioden, Sovjetunionen var opløst, vi havde haft krigen om Kuwait, og en af de sidste ting jeg dækkede, det var Bill Clintons første valgkamp og hans indsættelse i Det Hvide Hus.

Vi har jo valgt her at tage udgangspunkt i Nixon, og hvad der er sket med baggrundsvariablerne i amerikansk politik de sidste 30 år. Hvis vi ser på den diskussion vi har i disse uger i medierne - hvor man angriber politikerne på deres troværdighed; fange dem i løgne, selvmodsigelser, udeladelsessynder. Er det rigtigt at meget af den måde som pressen og den politiske debat fungerer

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

på idag kan spores til Watergate? Kan vi tale om "Watergate-syndromet" i offentlighedens og pressens måde at tænke på?

ME: Det tror jeg er meget rigtigt og meget centralt, i virkeligheden, for samspillet mellem politikere og presse. Det går sådan lidt og op, men i en historisk sammenhæng fik Watergate en enorm betydning. Det fik Watergate i USA - fordi amerikanerne er meget glade for deres land; stolte over deres lands historie; fyldt med respekt for deres lands institutioner. Og så kom det som et kæmpemæssigt chok for dem at en præsident - som ovenikøbet havde bedyret at han *ikke* var en skurk - så netop viste sig at være en bedrager og en forbryder. Mange nægtede jo at tro at det forholdt sig sådan - lige til det sidste. En af dem var i øvrigt George Bush Senior, som vist på det tidspunkt var landsformand for Det Republikanske Parti. Han var jo sådan et meget retlinet menneske, der var systemets mand osv. - og han har i bøger og artikler skildret hvordan han simpelthen nægtede at se sandheden i øjnene. Og hvordan han, først nogle ganske få dage før Nixon så træder tilbage, opsøger Præsidenten og tager afstand fra ham. Sådan reagerede mange amerikanere: det var nok en af grundene til, at Nixon fik held til at trække det i langdrag, over så relativt mange måneder, indtil det uafvendelige skete.

Men der skete også noget med amerikansk presse, som jo gennemgik utrolige forhindringer og vanskeligheder i jagten på den ultimative historie - og så sejrede til sidst. Jeg begyndte selv på Danmarks Journalisthøjskole kort efter i 1975, og der gik vi da alle sammen og drømte om at blive store journalister engang - og lave noget ligesom Watergate.

Som Robert Redford og Dustin Hoffman i "Alle Præsidentens Mænd"?

ME: Ja - i lidt mindre dimensioner måske, men sådan noget. Og for en hel generation af journalister - og mere til, sikkert - der har det her spillet en meget stor rolle. Man går hårdere til politikerne end man gjorde før Watergate - man stoler mindre på det, der bliver sagt, man tager i mindre grad ord og politiske programmer for pålydende.

USA fik mange chok over en ti-årig periode, ikke? Fra Kennedy-attentatet, hvor ondskaben var udenfor systemet, en sammensværgelse der tager det unge, uskyldige, troskyldige, idealistiske fra dem. Til Nixon: hvor truslen så sad så tæt på centralnerven indenfor systemet som den kunne komme. Og i den mellemliggende periode Vietnamkrigen som et bagtæppe - med alle dens moralske spørgsmål. Bush sagde jo under den første Golfkrig i '90, "We've kicked Vietnam once and for all" - og i øjeblikkeligt vil europæerne sige, "Ja - det kan vi høre på krigsretorikken!" Men tror du stadigvæk at Vietnamkrigen er lagret?

ME. Det er jeg helt overbevist om den er. Og det, som Bush sagde ved den lejlighed er også blevet modbevist mange gange senere. Frygten for *tab*, fx, gennemsyrrer stadigvæk den amerikanske offentlighed - og ikke mindst beslutningstagerne og hele samspillet omkring krigsførelse. Så det tror jeg langt fra man kan sige: Vietnam vil være hos amerikanerne i endnu en generation.

Men det er rigtigt at du har mordet på Kennedy, nederlaget i Vietnam - langtrukket og smertefuldt, Watergate. Du får så en overgangspræsident, kan du sige, nemlig Jimmy Carter - som af forskellige grunde ikke kunne klare sig særligt godt - og det er først da du kommer ind i 80'erne og får Ronald Reagan og hele den atmosfære, det lykkes ham at skabe, at du kan sige at amerikanerne er ved at komme ud af det dér.

Når substansen slipper op

Når du beskriver det her lange forløb som pressen var igennem med Watergate - over måneder fik de her afsløringer frem (engang imellem kommer der jo et eller andet frem endnu, drypvist, når en eller anden husker noget, som er blevet hvasket i en parkeringskælder!) Vietnamkrigen var jo også et meget langt forløb - det tog to år at starte den men 10 år at komme ud af kviksandet igen! Den almindelige opfattelse vil være, at forskellen fra dengang til nu er, at tingene går hurtigere: vores krige skal gå hurtigere og når politikerne skal afsløres skal det helst også gå stærkt.

ME: Det kan man godt sige - vi lever i et CNN-, internet- og email-samfund, hvor grænser, nationalstater, afstande og tidsforskelle ikke spiller den store rolle mere. Tingene skal rykke hurtigere nu. Det betyder også, at kravet til politikerne bliver skærpet - men også kravene til medierne. Folk forlanger besked med det samme. Også om meget komplicerede sammenhænge, som måske er længere tid om at udkrystallisere sig. Det har offentligheden ikke rigtigt tid til at vente på - og derfor oplever man jo tit, at der konkluderes på ting, der så senere viser sig at slutte på en lidt anden måde.

Bliver medierne så selvreferentielle i den forstand, at fordi man i løbet af 36 timer har dannet to poler i debatten og spundet en række synspunkter - så er det DEM, man forholder sig til? Vi taler ikke længere om hvad der er sket, hvad der faktisk er foregået, men om de fortolkninger der er blevet lagt frem?

ME: Det er et udslag af det, man kalder den skærpede mediekonkurrence. At du bliver ret hurtigt færdig med substansen - og så skal du videre. Men hvis ikke substansen har mere, så går du videre til *style, performance*, resultaterne af processen - og den strid, der måske ligger indbygget i processen, og tager den under behandling. Så det tror jeg er rigtigt.

Carters sorte uheld

Du kaldte Carter en overgangspræsident - man havde vel halvanden: med Ford også. Men man har haft billedet af at Reagan var "mediepræsidenten" – "The Great Communicator". Han kom fra Hollywood - bortset fra Schwarzenegger kunne det ikke være mere iscenesat. Men Carter havde også et image - han kom som outsider, jordnøddesfarmeren til Washington. Når den ene er bonde og den anden er skuespiller, så tænker vi, "ok, vi kan sagtens se hvem, der er autentisk her!" Men er det ikke svært at bedømme i grunden HVEM, der bruger deres image hvordan?

ME. Jo, det er *meget* svært. I virkeligheden så kan du først besvare det spørgsmål langt senere - når nedfaldet ligesom er på plads. Når jeg ikke nævnte Gerald Ford, så er det fordi at han blev aldrig valgt. Det er så hans store historiske tragedie. Det, der skete for Jimmy Carter det mener jeg i virkeligheden var tre ting.

Det første er: tidspunktet for hans embedsperiode. Det er en historisk tilfældighed, men det betyder at han kommer på et tidspunkt, hvor der er brug for en meget stærk præsident - eller *billedet* af en

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

meget stærk præsident, der virkelig kan samle landet. Det viser sig at det kan han ikke - hvad der er blevet en meget belastende del af hans eftermæle. Men var han nu kommet på et andet tidspunkt, hvor du ikke havde haft den tidslinie som du selv lancerede for et øjeblik siden - Kennedymordet, Vietnamnederlaget, Nixon og Watergate - så kan det godt være at Jimmy Carter var blevet betragtet på en anden måde.

Så havde han vel også sort uheld på nogle områder - energikrisen som det primære eksempel, hvor supermagten virkelig går i knæ på et område som man slet ikke er vant til at betragte som noget problem. Så var der Iran-krisen - som også var *ny* på mange måder, og som også blev et utroligt traume. Og endelig, vel, at Carter var den næstsidste præsident under Den Kolde Krig, og det er heller ikke noget, han får særlig meget ud af, kan man sige - fordi han ikke reagerer tilstrækkeligt stærkt på Afghanistan-invasjonen. Han blegner ligesom i sammenligning med efterfølgeren: Ronald Reagan.

Og endelig, som det tredje, havde han nogle åbenlyse mangler som national, amerikansk præsident og statsoverhoved. Han kom til Washington fra en position som guvernør i Georgia og - jeg hader udtrykket provinsialisme, men alligevel: Georgia er ikke - heller ikke i amerikansk sammenhæng - sådan centret for den højere teoretiske atomfysik. Det er et stykke ude på landet - og han lærte først meget sent det politiske system og de politiske mekanismer i Washington at kende - dem en præsident skal kunne spille på hvis han vil have sin politik igennem.

Reagans genialitet

Der er måske nogle der vil se en parallel mellem den fornemmelse af sårbarhed som amerikanerne oplevede med Teheran-krisen - som bogstaveligt kørte næsten op til det minut hvor Reagan overtog Det Hvide Hus - og så Bush efter 9/11: når der er den fornemmelse af sårbarhed - amerikanske liv i fare - så giver man præsidenten en langt længere line i forhold til hvad vi accepterer, ser igennem fingre med, hvad han må gøre på det sikkerhedspolitiske. Er det rigtigt?

ME: Det er jeg ikke så sikker på. Jeg mener at Reagan er blevet meget misforstået i Europa. Jeg tror at hans plads i historien vil blive meget anderledes og mere fremtrædende - og meget mere positiv, end mange i vores del af verden forestiller sig. I USA betragtes han jo allerede som en af de helt store præsidenter - en af de 5 største i amerikansk historie.

Det, som er hans genialitet, det er at han på en meget slagkraftig måde formår at få sine budskaber frem. Han formulerer en håndfuld principper, som er meget fundamentale - nogle vil næsten sige: banale - op dem *holder han sig til*, under hele embedsperioden, og viger aldrig fra dem. Og den måde at kommunikere på var ny dengang: med hele sin måde at være på, sin omfavnende??? stil, osv., så lykkes det ham altså at genskabe en optimisme i USA, som man ikke havde haft i de foregående årtier. Jeg udtaler mig nu slet ikke om hans politiske *program* eller hans politiske retning - fordi dem kan være enig eller uenig i - men det er mere stil og performance, som jo spiller en meget stor rolle for politikere, ikke mindst i USA. Og dér formår han altså at samle nationen på et kritisk tidspunkt - hvor man har været ude for mange ting og været helt nede i kulkælderens. Og han gør det på en meget kraftfuld måde.

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

Hans valgkampagne i '84 hed "Morning in America", så vidt jeg husker - er det rigtigt at der var den fornemmelse af morgengry, morgenluft og optimisme?

ME: Der var en fornemmelse af at han havde fået maskinerne til at rulle. Han havde genskabt optimismen - og fremdrift og energi. Alt det, som amerikanerne er kendt for - og alt det, som de gerne vil stå for, havde han fået til at udkrystallisere sig igen. Og det var med rette - og meget klogt - dét, han gennemførte sin genvalgskampagne på. At han så røg ud i nogle enorme problemer i den anden valgperiode det er en helt anden historie. Men det er først og fremmest det, der er hans psykologiske, historiske fortjeneste.

Men for europæerne og de liberale amerikanere på Østkysten, der vil "forklaringerne" på Reagan være at økonomien ikke kørte, Iran-Contra-skandalen, Libyen-bombningerne, Grenada-invasjonen. De ser en afstand mellem hans principper og hans patriotisme og så den lidt skumle og ret ineffektive politik han førte på mange områder - mellem retorikken og realiteterne.

ME: Ja, både og. Det er rigtigt at Reagans økonomiske politik - som jeg selv er en meget stor kritiker af - medførte en enorm gældsætning og at de offentlige budgetter gik mere eller mindre grasset. Det var noget, som også fik global betydning i den forstand at det kapitalbehov, som Amerika så havde for at finansiere det her underskud, det støvsugede kapitalmarkederne på en måde, som mange ulande fik at føle i de følgende år. I virkeligheden skal vi helt frem til Clinton før at de ting bliver ordnet.

Men jeg mener ikke man kan sige at Grenada og Libyen er i modstrid med Reagans *erklærede* politik - nemlig at stå fast overfor de udfordringer og de trusler, som USA blev stillet overfor - hvadenten det var fra den sovjetiske kommunisme eller Ghadaffi i Libyen.

1980-4: Pressen fredede Reagan

Er det rigtigt, at hvis Reagan havde været en præsident i sin første- og ikke sin anden periode, da Iran-Contra-skandalen kom frem - hvis han havde været en ynge præsident (der ikke kunne give det indtryk at han ikke altid var over detaljerne!) - hvis han havde været mindre charmerende - så var han ikke sluppet? Så havde man - med eller uden juridisk anledning - forsøgt at lave en mediestorm, så han var blevet gået? Eller havde i hvert fald fået sin handlefrihed reduceret?

ME: Jeg tror, at hvis Iran-Contra-skandalen var kommet i den første valgperiode, så var det gået meget anderledes - som du er inde på. Vi skal huske, at det er vist aldrig blevet rigtigt, regelret, sort-på-hvidt *bevist* at han vidste hvad der foregik, sådan i detaljer. Så på den måde kan man sige at han kunne skyde det fra sig - men selvfølgelig har han det politiske og det administrative og det moralske ansvar.

Der var vel heller ingen der tvivlede om at operationen havde hans sympati? At han udlagde et slør af sympati over den?

ME: Det er klart. Det havde hans filosofiske støtte - og mere end det. I den første valgperiode var der jo eksempler på at amerikanske journalister, også på førende medier, blev udsat for et pres fra

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

deres ledelser. Forstået på den måde at journalisterne, i overensstemmelse med den tradition der var vokset ud af Watergate, gerne ville gå lidt kritisk til manden. Men der var der altså både tv-selskaber og aviser, hvis ledelser ikke alene frarådede men udstak *ordre* om, at det skulle man ikke gøre - ud fra rene, markeds-mæssige betragtninger. Man turde simpelthen ikke lægge sig ud med et vælgerkorps, der - på denne her gigantiske, overstrømmende facon - havde båret en ny, populær præsident ind i Det Hvide Hus. Det ved jeg fra samtaler med førende journalister da jeg var derovre - det er også beskrevet i bøger at sådan var det. Det vil sige: var den Iran-Contra-skandale kommet for en dag under den første valgperiode, hvor Reagans popularitet jo var overvældende og hvor han var meget stærk, ja, så er det ikke sikkert at pressen var gået med - og pressens indsats er helt nødvendig i denneher sammenhæng. Det er noget helt andet, da vi kommer nogle år længere frem, hvor Reagan er i sine sidste år: dér går pressen mere kritisk til ham - og til hans politik, hans administration - og får også lov til at gøre det.

På det tidspunkt i '88, må du have fulgt de danske mediers dækning af de første år. Hvad karakteriserede den danske medieverdens opfattelse af USA på det tidspunkt?

ME: Jeg vil hellere sige: hvad karakteriserede dens opfattelse af Ronald Reagan? Fordi det er jo klart - manden var ikke intellektuel. Det kan man sige uden at komme galt afsted. Man hæftede sig meget ved Hollywood og skuespillerfortiden. Og i vores del af verden der forbindes disse ting ikke med politik - det trækker nedad, imagemæssigt, og da Ronald Reagan kommer ind som amerikansk præsident, da har vi ikke set alle mellemregningerne. Alle hans bedrifter - eller mangel på samme - i den mellemliggende periode - vi springer direkte fra Hollywood til Det Hvide Hus.

Vi får ikke hans formandskab for skuespillerforbundet, guvernørposten i Californien med?

ME: Dem får vi simpelthen ikke - men dem har *amerikanerne* jo med. Hans meget succesrige 8 år som guvernør i Californien. De mange år, hvor han var en fremtrædende politiker i Det Republikanske Parti, og jo udfordrede adskillige af de præsidentkandidater, som stillede op i løbet af 60'erne og 70'erne. Han var meget fremtrædende på den amerikanske, politiske scene - markerede sig osv. Alt det får vi ikke med: så vores billede af ham bliver meget ensidigt, meget overfladisk og meget unuanceret - og det slipper vi vel i virkeligheden aldrig rigtigt ud af. Det præger hele skildringen af begge embedsperioder - jeg er bange for at det stadigvæk præger mange menneskers opfattelse af ham.

CNN-revolutionen kom overnigt

Er det udenrigsjournalistikkens vilkår generelt? At man er nødt til at springe mellemregningerne over og præsentere nogle ting: "I har godt nok ikke hørt om Liberia i 20 år (i bedste fald!) men nu skal I høre..." Jeg synes man kan se med de amerikanske præsidentvalg fx, at så besøger tv-stationerne de samme små landsbyer i the American heartland. Bliver man nødt til i udenrigsjournalistikken indimellem at banalisere ting på en måde, man ikke behøver i indenrigsjournalistikken, hvor der er plads til mellemregningerne?

ME: Der er betydelig mindre plads at brede sig på - og der er mindre rum til at beskrive nogle ofte meget dybt komplicerede sammenhænge og nogle lange tidslinier, hvor det er nødvendigt at du har

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

faktorerne - OG at du har dem i en vis orden - for at forstå hvad det er, der sker. På den anden side så kan man vel sige, at i udenrigsjournalistikken er der større frihed til at ikke at være direkte kommenterende, men at skære igennem og fortolke, analysere - så skribentens egen viden, egen person slår kraftigere igennem end man er vant til i den indenrigspolitiske journalistik.

Når man sidder som korrespondent i de lande, som jo er blandt vores vigtigste allierede, tæt på os kulturelt - er det et ansvar man er klar over? At man er en lille håndfuld af mennesker, der bestemmer hvilket billede der filtreres hjem?

ME: Jeg var klar over det, selvom jeg kom ud i en relativt ung alder - i hvert fald dengang som 30-årig. Jeg var klar over det, men det skyldes alene, at der var nogle meget dygtige redaktører på Berlingske Tidende dengang, som gjorde mig det klart at sådan var det. At det ansvar var stort - og det skulle man forvalte med en meget stor disciplin. Jeg har så senere, da jeg så kom i ledende stillinger og selv sendte journalister ud som korrespondenter, holdt lange taler for dem, hvor jeg har forsøgt at gøre disse ting klart. Jeg har sagt at nu rejser du altså til et andet land, og selvom mediebildet hele tiden bliver hurtigere og mere avanceret, så er der altså ting som vi herhjemme på redaktionen ikke kan følge med i, og det gør at dit ansvar for at give et dækkende billede til læserne bliver så meget desto større.

Mange maler jo et billede af, at i hvert fald den elektroniske nyhedsdækning på det der tidspunkt i 80'erne var venstredrejet. Oplevede du det? Skiftede din egen personlige perception af USA da du kom derover i forhold til det, du havde fået gennem medierne?

ME: Ikke i politisk forstand. Det ændredes jo selvfølgelig fordi det blev mere sofistikeret - jeg kom tættere på landet, fik adgang til flere og bedre oplysninger, men grundlæggende skiftede det ikke.

Idag får man det jo fremstillet sådan, at der er så meget mere information på hylderne end dengang - at man - hvis man har tid og lyst - kan gå ud og supplere de store morgenaviser og de to tv-stationer. De har ikke den mulighed for at være dagsordensættende, de havde på det tidspunkt. Er det rigtigt med udenrigsjournalistikken, eller er der fortsat en centralisering af den?

ME: Det er *delvist* rigtigt. Det er klart at der fx er flere danskere, der læser New York Times idag end der var i min tid. Alene fordi at vi nu har nettet. Mens jeg var i Washington fik den danske offentlighed adgang til CNN - det ændrede overnight min måde at lave journalistik på. Fordi nu var det ikke længere nogen *epokegørende* begivenhed at den amerikanske præsident holdt en pressekonference. Det kunne mine læsere se direkte - live, på fjernsynet og i farver. Og det vil sige at jeg måtte ændre min journalistik til at blive mere analyserende, mere forklarende, mere baggrundspræget. Så det er rigtigt at det forøgede mediebillede gør at vi har flere kanaler - vi har mulighed for at chekke hinanden - men realiteterne er jo at det er de færreste medieforbrugere, sådan udenfor mediernes egen kreds og måske udenfor den politiske verden, som har tid og ressourcer til at sidde og efterprøve alle disse ting. Læserne og lytterne og seernes virkelighed er stadig, at man er afhængig af, at dét man får præsenteret er dækkende og sobert og i orden.

Du sagde at CNN ændrede dagsordenen overnight. Blev det lettere eller sværere at være udenrigskorrespondent?

ME: Det blev sværere. Fordi jeg skulle tre spadestik dybere ned - på den samme plads og indenfor de samme deadline-krav. Så det stillede større krav til min research og til min viden om USA, for at jeg kunne komme dybere ned og give mine artikler det analyserende og forklarende præg. Det krævede også en diskussion på Berlingske Tidende, hvor den almindelige refererende journalistik så måtte forsvinde fra min hånd og jeg måtte over i noget andet - og det var også et skridt, som krævede overvejelser og beslutninger.

Men der er vel en betydelig forskel idag på den del af udenrigsjournalistikken, der er bundet op på de engelsksprogede medier og som reflekterer landene hvor de ligger, og så på de lande, som vi ikke har den adgang til? Der er trods alt ikke så mange danskere, der ser franske, italienske eller russiske nyheder. Kan man sige at dækningen af de lande, der ligger udenfor den angelsaksiske sfære, idag ligner sig selv mere som den så ud for 15 år siden?

ME. Egentlig ikke. Fordi de lande skal konkurrere. Det er rigtigt at vores udenrigspolitiske nyhedsbillede er meget angelsaksisk præget herhjemme og sådan vil det være i meget lang tid fremover. Men det betyder også at Tyskland og Frankrig og Italien og Spanien skal konkurrere med en angelsaksisk nyhedsstrøm, som er overvældende, konstant og meget kraftfuld. Og hvis du skal det, så er du også nødt til at komprimere og modernisere din udenrigsjournalistik fra de destinationer. Ellers så vil der blive en niveauforskel som det samme medie ihvertfald ikke kan rumme, efter min opfattelse.

Moralen fra South Central

Hvis man så sammenligner den første Golfkrig, hvor du var i USA, med den sidste her, så har Bush senior jo fået ry for, at han var den store diplomat, der kunne bygge koalitionen. Han kunne få USSR med, hvad der jo var historisk da det skete; han besad en forsigtighed - et light touch - og så vil folk se en voldsom kontrast til den nuværende Bush. Er det en medieskabt eller en reel forskel på de to præsidenter og forløb?

ME: Jeg mener som udgangspunkt, at forsåvidt angår Bush senior så er det meget vanskeligt at overvurdere hans udenrigspolitiske betydning - særligt i vores egen del af verden, for os som europæere. Det faldt ud sådan, at han var amerikansk præsident da Den Kolde Krig sluttede, den sovjetiske kommunisme brød sammen og muren faldt. Det krævede meget stor statsmandskunst at være den udfarende og den betydende politiker på den anden side - at styre alt det der igennem. Der mener jeg at vi i Europa har grund til at være meget tilfredse med den måde hvorpå det lykkedes ham at styre det vestlige svar igennem.

Der var folk, som rådede ham til - på et tidspunkt, kan jeg huske, da muren var faldet - at rejse til Berlin og stille sig op på murbrokkerne med ansigtet mod øst og så råbe triumferende i den retning: "Se bare, vi vandt!" - eller sådan noget lignende. Altså: holde en tale i lige så stor opsætning som Kennedy's "Ich bin ein Berliner"-tale i sin tid, og så prale og erklære Den Kolde Krig for vundet. Det råd, det rettede han sig heldigvis ikke efter - og heldigvis, mener jeg, fordi det var en meget følsom periode, hvor meget stadigvæk kunne gå galt i Moskva. Man vidste jo ikke, på det tidspunkt, om de ting som Gorbatsjov var igang med ville fremkalde en reaktion fra reaktionære kræfter i det

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

sovjetiske maskineri. Så det er et eksempel på at der skal statsmandskunst til, her - og man skal kunne løfte sig op over krav om at score kortsigtede politiske point.

Var den form for fingerspidsfornemmelse blevet introduceret allerede af Reagan? Du talte før om at han var en mand af sine principper, veg ikke fra dem - men fra topmødet i Reykjavik i 1986 og frem, jf. hans besøg i Moskva, hvor han blev spurgt om han stadigvæk mente at USSR var "Ondskabens Imperium". Hvor denne her mand der havde stået - ihvertfald overfor nogle europæere - som sådan en Darth Vader-agtig koldkriger, viser en fingerspidsfornemmelse som man måske ikke helt havde ventet. Var amerikanerne allerede i Reagans anden periode klar over, at nu skal vi tage vare på denne her situation?

ME: Det tror jeg ikke. Jeg tror at man, ligesom de fleste andre steder i verden, ikke var klar over at det sovjetiske system var så porøst som det var. Det kom som en meget stor overraskelse for alle. Jeg kan huske den aften hvor muren så faldt - hvor den blev gennembrudt: hvor østtyskerne pludselig meddeler, at nu kan man rejse ud. Og der så alle jo så mod Washington: "Hvordan skal vi reagere på det her?" Bush indkaldte så nogle journalister til Det Ovale Kontor - jeg var ikke en af dem, men jeg så det på fjernsynet, og der var han i *tvivl*, kunne man se. Gudskelov reagerer han så ved den lejlighed afdæmpet og henholdende - og siger: vi må se hvad det er for noget. Vi må vurdere om det kan bære - om det er varigt osv. I stedet for at braldre ud og overfortolke en begivenhed på en måde, så det kunne få nogle skadelige virkninger. Da man så satte sig ned og analyserede det, så fik man jo tilrettelagt en Ruslandspolitik som gjorde at Den Kolde Krig sluttede uden at der blev løsnat et skud i Europa. Et historisk resultat, som vi i virkeligheden skal være meget glade for.

Man kan så spørge, hvorfor han ikke fik mere indenrigspolitisk credit for det blandt de amerikanske vælgere - han taber det efterfølgende valg osv., og der mener jeg hovedforklaringen er, at selvom han spiller en stor og afgørende rolle udenrigspolitisk, ikke mindst om de store spørgsmål, så svigter han klart indenrigspolitisk. Det er tydeligt - også for vælgerne - at det, der står med småt i de amerikanske lovforslag, det interesserer ham ikke. Han får på et tidspunkt på en pressekonference sagt at 'skattepolitik - det har vi folk til'. Jeg var ved at falde *bagover* - og det blev en stor historie i de amerikanske aviser dagen efter. Men dét viste hans manglende instinkt.

En anden begivenhed jeg husker det er raceurolighederne i Los Angeles - i South Central, der finder sted i hans embedsperiode. Han flyver så derud - og der er billeder af hvordan han går rundt i kvarteret: og det er helt tydeligt, at det siger ham *ingenting*. Hele hans kropssprog og de ting han siger, måden han siger det på --- det interesserer ham ikke. Han ser kun frem til at komme tilbage til Det Ovale Kontor, hvor han kan kaste sig over udenrigspolitiske problemstillinger. Så han formår ikke at omstille sit eget kompas til den situation, som jo *var* amerikanernes: nemlig at man blev af med den store trussel. Den Kolde Krigs store udfordringer slutter, og så vender amerikanerne sig om og kigger på deres egen situation. De ser indad - de ser på situationen i storbyerne, på ghettoerne, på de meget omfattende sociale problemer, på kriminaliteten osv. osv. Og dér har Bush ikke noget svar, for det interesserer ham dybest set ikke.

Moralen fra Ross Perot

Bush er vel åben for to typer af borgerlig kritik. (1) Hvis man virkelig er død-amerikansk, borgerlig, patriotisk, så er det jo en mærkelig periode fordi USA etablerer et samarbejdsforhold med Gorbatsjov mens kommunisterne stadig er ved magten og man overfører ikke umiddelbart koldkrigsretorikken på Kina. "Kampen mod kommunismen" som var et ledende princip i udenrigspolitikken kan ikke forklare at man samarbejder med et regime som fortsat - på papiret - er kommunistisk: så fra et konservativt-ideologisk synspunkt kunne man være kritisk. (2) Samtidig med at man har Perot's Reform Party. Når Bush taber i '92 så skyldes det jo bl.a. Perot - Clintons første sejr var jo relativt smal. Og Perot er eksponent for det borgerlige sindelag, der ikke har brug for at se ud over kysterne: "Lad os komme hjem". Det siger noget om hvor prekær situationen er, også for en borgerlig præsident i USA.

ME: Jo, men jeg tror at det skisma dér manifesterede sig mest i indenrigspolitikken, og ikke så meget i udenrigspolitikken. Man kan sige at Ronald Reagan - hans stærke anti-kommunisme til trods - jo også samarbejdede med Kreml, også om store, væsentlige banebrydende nedrustningsaftaler. Men det er rigtigt at Perot's ankomst på scenen gør, at valgkampsituationen ændrer sig - og Clinton vælges til amerikansk præsident med kun 43% af stemmerne - et mindretal, som du er inde på. Men det at Ross Perot overhovedet får plads og får luft er jo et resultat af Bush senior's manglende højreorientering. Der sker jo det at han lægger sig ud med højrefløjen i det republikanske parti. Det gør han af flere grunde - bl.a. fordi han, stik mod sine valglofter forhøjer skatterne -

"Read my lips, no new taxes".

ME: Yes. Men også dét at han ikke rigtigt interesserer sig for de brændende ideologiske spørgsmål, som deler vandene i amerikansk politik. Dét at han lægger sig ud med højrefløjen i det republikanske parti er så med til at koste ham sejren. Ikke fordi højrefløjen går andre steder hen - man kan sige at nogle gik til Ross Perot, andre lod så være med at stemme - men han får ikke den aktive opbakning fra højrefløjen, som enhver republikansk politiker, der vil vælges til præsident, er afhængig af. Og det er jo derfor vi ser hans søn, Bush junior, benytte enhver lejlighed til at give højrefløjen hvad højrefløjens er, og sige ting som den meget gerne vil høre. Det er ganske enkelt ud fra en betragtning om ikke at gøre samme fejl. Der er ingen tvivl om, at det, der skete har givet anledning til en del analyser far og søn imellem, sådan at sønnen ikke vil begå samme fejl. Og vi vil se det mønster også i hans kommende valgkamp, det er der ingen tvivl om.

Så en del af den nuværende Bush' opmærksomhed er rettet mod Perot-vælgerne?

ME: Ja.

Den enorme forventning til Clinton

Man har jo i Europa, ihvertfald i Danmark, et meget positivt billede af Clinton. For nu at trække det britiske aspekt ind igen: hans ankomst kan - fem års afstand til trods - læses i sammenhæng med Blairs i 1997. Der opstår en fornemmelse af, at socialdemokratismen kan overleve - man kan finde en centrum-venstre-løsning på verdens problemer. New Democrats, New Labour - og vi får Nyrup-regeringen nogenlunde samtidig med Clintons magtovertagelse. Man kan diskutere om det er

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

skandalerne, der har efterladt i ham det lys, men amerikanerne synes ikke at have et entydigt forhold til ham idag. Er det dit indtryk at det da han kommer til i 1993 er udtryk for en virkelig stor og bred politisk vilje til et nyt demokratisk - "socialdemokratisk" - projekt, eller vinder han mere by default?

ME: Det er begge dele. Han vinder *by default*, kan man sige, fordi Ross Perot er inde - og så skal der færre stemmer til at blive amerikansk præsident. Men det andet er, at han kommer ind som en *ny* demokratisk politiker i den forstand at han gør op med mange af bindinger, som det demokratiske parti traditionelt havde - til fagbevægelsen, til minoritetsgrupper osv. Clinton var jo formand for en fraktion i det demokratiske parti, hvor der var mange guvernører (som han jo selv var, fra Arkansas) der netop prøvede at trække partiet mod midten. Og der var, kan jeg huske, under valgkampen i 1992, da det så begyndte at gå godt for ham, en enorm forventning i det, man - med et forkert udtryk - kan kalde 'det socialdemokratiske Amerika'. At nu kom en repræsentant for babyboomerne - den generation, der var født efter Anden Verdenskrig - med nye nogle idealer, med nogle nye opskrifter, med en ny handlekraft. Der løste bindingerne til bestemte dele af det amerikanske samfund. Der var en næsten sådan Kennedy-agtig atmosfære: Nu skulle man virkelig tage fat. Der var en kolossal optimisme, da han blev indsat - og han fik jo en meget lang periode med de her hvedebrødsdage, efter indsættelsen, hvor han blev båret frem også i medierne.

Der er det nok rigtigt at sige at der er mange, blandt de mennesker, som *blev* skuffede. Dels røg han ind i nogle politiske vanskeligheder - igen: som guvernør fra en lille stat, dét at omstille sig til national-amerikansk politik i Washington er ikke lige let på alle måder. For det andet at han så taber midtvejsvalget i 1994 og får en meget fjendtlig kongres imod sig - det betyder i det amerikanske politiske set-up, at så kan du ikke få ret meget gennemført - og det er jo en situation, der varer i årevis.

Og den var usædvanlig fastlåst, ikke - i Frankrig har man perioder med "co-habitation" [hvor Præsidenten tilhører én fløj og regeringen en anden] og det er vel næsten det, der svarer til?

ME: Jo, men her var den meget, meget fastlåst - og mange af de republikanere, som kom ind ved den lejlighed, var yderliggående - meget højreorienterede, og ikke af en karakter, så de følte sig forpligtet til at hjælpe præsidenten på nogen måde. Så der var en meget hård konfrontation mellem de to institutioner.

Og så, som det tredje, så var der jo mange ting, der gik op i hat og briller - Lewinsky og sådan noget. Der er ingen tvivl om at da hans svaghed på det her område virkelig viser sig, så er en af grundene til at Lewinsky-sagen bliver kørt så hårdt, at det er en måde man kan ramme ham på. Det var hans kone, Hillary Clinton, som på et tidspunkt fik sagt at hele sagen var en højreorienteret sammensværgelse - til det kan man sige, at det var jo sådan set ham selv, der startede, men hele den måde den blev kørt på viste at der ikke var tvivl om, at hele det højrevendte Amerika har brugt denne her sag til at svække ham.

Hvorfor læserne skal høre om Monica

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

Man kan tale om Watergate-syndromet igen: i det øjeblik Clinton én gang er blevet taget i at dække over noget eller udelade et eller andet, så har man en SAG: så er det ikke bare en historie om sex og snavs, der er bedst for New York Post og National Enquirer [boulevardpressen], men nu har man en rigtig sag, for nu har han løjet: det er ikke et spørgsmål om hans seksualmoral men om hans troværdighed. Så har man fået løftet sagen fra privatsfæren til den politiske, hvor de seriøse medier og analytikere kan være med.

ME: Lige præcis. Og det er jo hans store fejltagelse - at han lyver om det. Men der er måske også en anden grund til at den får så meget medløb - nemlig at det går så godt i Amerika på det tidspunkt. Det fik jeg så ikke sagt før: at i en vurdering af Clintons to embedsperioder skal man jo ikke glemme at det er en tid med *voldsom* økonomisk fremgang. Det er det allervigtigste område for amerikanerne, når de skal vurdere deres præsidenter. Det er en periode med meget kraftig *teknologisk* udvikling - ikke mindst på det IT-mæssige område. Det er en periode med en meget stærk optimisme: rollen som eneste tilbageværende supermagt udkrystalliserer sig for alvor. Så det går utroligt godt - der er fart på og kul på kedlerne, og så må man altså have noget andet at gå op i. Og dét er nok også en af grundene til at sagen får så meget *play* - men hans afgørende fejltagelse er, at han lyver om det. Og det vil klæbe til ham.

Det er jo en win-win-situation for de europæiske medier, fordi Clinton har gjort noget galt - og problemer er altid gode historier - og så er det endnu bedre fordi han bliver angrebet af nogle, som man så i Europa kan opfatte som meget snerpede og puritanske. De kan sige: "Er det ikke mandens egen sag? Lad ham dog selv" osv. Er det en generalprøve på den afstand, som man i Europa i øjeblikket mener at opleve også til amerikansk indenrigspolitik, samfundsindretning og moral - "gun culture", alt det her, som er blevet gravet op det sidste år? At Lewinsky-sagen i en vis forstand er en demonstration af den puritanisme og den der højrefløj?

ME: Sådan starter det, fordi der er den del modsætning, men det bliver jo meget hurtigt et spørgsmål om præsidentens troværdighed - fordi han lyver. Det var også min forklaring overfor ganske mange af avisens læsere, som på det tidspunkt reagerede og henvendte sig til mig og sagde - jamen, hvorfor bliver I ved med at forfølge manden? Hvorfor bliver I ved med at skrive så meget om den der relativt banale sag? Og der måtte mit svar være, punkt 1: når den optager amerikanerne så meget, så må den også optage os - hvis vi skal skildre hvad der foregår i USA og blandt amerikanerne. For det andet så havde sagen - netop p.gr.a. troværdighedsspørgsmålet - jo meget stærke politiske implikationer. Og for det tredje var der, som vi talte om, et opgør mellem højre og centrum-venstre i det.

Men nogle vil sige: NÅR sagen optager amerikanerne er det de amerikanske mediers skyld. Medierne undskylder sig - hvis de andre skriver om det så må vi også: "hvis de andre har vist billeder af Husseins sønner, så må vi også bringe dem - fordi nu er det i det offentlige rum". Så deltager I jo selv i problemet? Ikke at amerikanerne læser danske aviser, men hvis der var nogle medier, der sagde: vi gider ikke deltage i det cirkus, så ville det blive dæmpet ned. At medierne har et medansvar for den politiske dagsorden.

ME: Det kan du sige. Det er rigtigt i den forstand at selv da det gik hedest til i Washington, der bevarede han jo sådan set en meget høj popularitet ude i *the Heartland* - det kom frem af mange reportager, der blev lavet ifbm. meningsmålingerne, at det optog ikke den menige amerikaner så meget, som det optog pressen i Washington. Det skrev vi iøvrigt også, ganske tit - min pointe er

bare, at når det får nogle meget voldsomme politiske implikationer --- og jeg mener, en rigsretssag mod en amerikansk præsident, det er altså ikke hverdagskost --- så ville det være meget forkert af os, som i denne sammenhæng udenlandsk medie, ud fra en eller anden moralsk betragtning, at lade være med at beskæftige os med det. Vi skal, mere eller mindre, afspejle den debat der er i Amerika - uanset hvad vi mener om dens udgangspunkt.

Jeg kan huske der var nogle franske kommentatorer, som, da sagen startede, skrev ligeud: Hvad er problemet? Altså - de ting som han foretog sig, det betragter franskmændene på en lidt mere afslappet måde - og det er vel en bestanddel af det franske politiske liv, som der er nogle der siger. Men alligevel beskæftigede franske medier sig jo meget med hele komplekset, fordi det spillede så stor en rolle i USA.

Europa må lære den strategiske tænkning

Nu har vi haft et par måneder til at betragte Irak og forsøge at lære noget af det sidste år. Helt overordnet: har vi nu set det værste i denne her såkaldte transatlantiske krise, eller tror du at der er sket et mere varigt brud, som vi kun lige har set hovedet af?

ME: Jeg vil starte på den måde, at jeg vil sige, at jeg mener ikke det på noget tidspunkt er kommet så langt at man kan tale om et brud. Og det tror jeg *slet ikke* vil komme - alene af den grund, at de to parter har så mange fælles interesser; et så fælles udgangspunkt - både historisk og kulturelt og politisk, at man vil blive tvunget i hinandens arme igen. På den anden side så har hele Irak-forløbet vel afsløret nogle fundamentale problemer i forholdet, som man er nødt til at forholde sig til. Det gælder på amerikansk side - forstået på den måde at jeg synes at amerikanerne skal lære at forholde sig til Europa som en partner og som en medspiller, ligesom man bør forholde sig til andre aktører på den internationale scene.

Med andre ord: dæmpe det unilaterale præg, som der er kommet over amerikansk udenrigspolitik, ikke mindst under den nuværende præsident. Og vi, på vores egen side af Atlanten, skal også sadle lidt om - måske på en mere fundamental måde. Jeg synes at hele forløbet jo har illustreret Europas manglende vilje og evne til at spille en rolle på den internationale scene, når det virkelig gælder. Europa havde ikke på noget tidspunkt nogen strategi overfor Irak-problemet: vi demonstrerede ikke handlekraft. Tværtimod så viste det sig at de europæiske lande var dybt uenige, da det så kom til stykket - og det lykkedes Washington på en relativt enkel måde at spille de europæiske lande ud mod hinanden. Så jeg mener det går begge veje. Det transatlantiske forhold vil bestå, fordi der er brug for det - som et anker i det internationale billede. Hvis det brydes, så vil alt blive kaos, og det vil ingen - specielt ikke de to aktører - være interesserede i. På den anden side så skal forholdet moderniseres og justeres - specielt hvis det skal kunne bære ind i en ny tid med nye trusler.

Én ting er spørgsmålet om vi er uvenner eller ej, men der er vel også et andet spørgsmål, der handler om hvor meget vi overhovedet har med hinanden at gøre. Der er måske to muligheder. (1) Hvis NATO og FN spiller en rolle, hvis der hele tiden er krigs- og konfliktsituationer, eller hvis man endda opretter et frihandelsområde, der indbefatter både NAFTA og EU - så har vi hele tiden kontakt. Der vil være uenighed og diskussioner, fordi det er internationaliseringens konsekvens. (2) Men er det muligt at den indenrigspolitiske logik trækker USA i én retning og Europa i en anden?

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

De amerikanske vælgere vil vide: "Hvad vil I gøre ved økonomien?" - og det vil de europæiske i øvrigt også! Så de to verdensdele har ikke så meget at snakke om - ikke fordi man er så uenige, i grunden, men fordi verdensdelene så at sige driver fra hinanden. Så man har et 'køligt venskab'.

ME: Igen, både og. Det, jeg tror vi skal indstille os på, det er at i og med at Den Kolde Krig er afsluttet, så er det atlantiske forhold også blevet meget mere komplekst eller mange-facetteret. Det er ingen naturgiven ting at de to parter er enige om alt. For nu at tage nogle handelsmæssige spørgsmål, nogle miljømæssige spørgsmål - Kyoto, fx. Så er det jo ting, som idag skiller: under Den Kolde Krig var det også ting, hvor man var uenige - men på grund af den overliggende trussel fik disse uenigheder ikke lov til at udkrystallisere sig. Man klarede det ved at bøje sig mod hinanden - tit var det amerikanerne, som bøjede sig for at have europæerne med i folden på den overordnede opgave. Der tror jeg vi skal indstille os på, at vi kan sagtens være partnere i historien og i den internationale politik - stillet overfor opgaver som slyngelstater og masseødelæggelsesvåben og terrorisme, hvad det end er - samtidig med at vi er uenige om hormonbøffer og Kyoto og sådan nogle ting. At billedet er meget mere nuanceret end vi måske er vant til.

Det, der er afgørende, det er at du også vedvarende vil have en akse i det globale billede, hvor Europa og USA holder sammen om de store, afgørende spørgsmål. Fordi det viser sig jo at det er de situationer, hvor Europa og USA er *uenige* - det er dér NATO kommer i vanskeligheder, FN bliver sat ud af spillet, mange ting holder op med at fungere.

Jeg ved godt at der er en fornemmelse - specielt blandt kredse i det republikanske parti - at nu er USA blevet så stærkt og så mægtigt og så slagkraftigt, at nu kan man klare alting selv. Det er et meget forsimplet og meget fortegnat - og i virkeligheden et helt misvisende billede af den internationale situation. Og specielt stillet overfor udfordringerne efter 11. september: der har det jo vist sig at dét ikke er noget, som USA på nogen måde kan klare alene: man vil også i fremtiden have brug for stærke og kraftige allierede. Der kommer Europa ind i billedet - hvis vi formår at, jeg havde nær sagt: at udvikle en international strategisk *tænkning* i vores del af verden, som man ikke har været vant til at beskæftige sig med i de mange år, hvor de internationale problemer var nogle amerikanerne klarede for os.

Danmarks medvirken i krigen var ikke tilfældig

Dét der forløb vi havde i foråret, hvor vi "pludselig" står på amerikanernes side, da det viser sig at de mere eller mindre alene vil agere - og Danmark skal i krig. Man får starten på en debat omkring dét, og aner en form for uenighed omkring udenrigspolitikken vi ikke har været vant til i mange år. Da regeringen så sender styrker i kamp, er det i en størrelsesorden hvor man kan være ikke sikker men dog nogenlunde forvisset om at det ikke risikerer at udvikle sig til en katastrofe for Danmark. Det begyndte at ligne involveringen i den gamle Golfkrig, hvor oppositionen var med, og så fik man ikke den der udenrigspolitiske debat. Nu dukker den så op igen, i diskussionen om Iraks masseødelæggelsesvåben.

Hvad er dit indtryk dér? Man kan godt have den fornemmelse, at mange mener at dét at Danmark endte på USA's side i foråret var lidt tilfældigt, lidt arbitrært: hvis kortene var faldet på en lidt anden måde havde vi ikke gjort det. At det IKKE er udtryk for at Fogh-regeringen er atlantisk eller

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

at Danmark er USA's bedste ven. At det IKKE er en refleksion af noget varigt interesseforhold - men et midlertidigt atlantisk fata morgana, der forsvinder igen. Tror du dét?

ME: Hvis jeg lige må starte med arten af de styrker, som rent faktisk blev sendt afsted, så er det rigtigt at man skiftede fra specialstyrker og et fartøj til at holde sig til en korvet og en ubåd. Der er ingen tvivl om, at når den beslutning blev truffet på den måde det skete, så *var* det fordi Folketinget var delt. Og udsigten til at få danske soldater i kamp - i fremskudte positioner - med et delt folketing, det var ikke noget som forekom tiltalende - og det kan man godt forstå.

Jeg mener at debatten jo - på trods af det her - blev meget uforsonlig. På den måde at vi fik den udenrigspolitiske adskillelse eller opsplitning som der altid er blevet advaret imod, så det var en relativ skelsættende begivenhed - og jeg tror ikke at den var tilfældig. Statsminister Anders Fogh Rasmussen har i en efterfølgende kronik meget omhyggeligt opregnet sine motiver for at placere sig dér, hvor han gjorde - og jeg tror langt fra der var tale om noget tilfældigt. Jeg tror det er en dybfølt fornemmelse af, at Danmark må have en meget fremtrædende atlantisk politik - og en tilknytning til USA, som også betyder at så må Danmark stille op, når der bliver kaldt. Og det har jo betydet at debatten om Danmarks forhold til USA er blevet meget spids herhjemme. Socialdemokraterne er jo pludselig blevet meget *europæiske* i hele deres approach til mange udenrigspolitiske spørgsmål, og der er ingen tvivl om at en del af forklaringen på det er den fremtrædende *atlantiske* position i regeringens politik.

Det her med at USA og Europa må stå og arbejde sammen er noget man altid har sagt. Man kan fornemme, at der nu er ved at opstå et argument om at Europa først skal blive enigt med sig selv - så har vi én holdning og indgår efterfølgende i en dialog med amerikanerne. Dvs.: det europæiske ikke som et alternativ men som en del af den samme pyramide: et supplement, bundet ind i det amerikanske. Men hvor stærkt er ønsket i Europa om at have så selvstændig en europæisk profil, at man føler sig anderledes end amerikanerne? Jf. Irak nu: man ønsker ikke at gå ind og få blod på hænderne eller blåstemple krigen retrospektivt.

ME: Jeg tror at svaret på det spørgsmål afhænger af hvorhenne i det politiske spektrum du spørger. For der er ingen tvivl om at til venstre i billedet er der en ambition om at gøre Europa til en meget slagkraftig aktør på den internationale scene - også, og det er jo det nye i den danske udenrigspolitiske debat: på det militære område, det sikkerhedspolitiske område. Nogle komprimerer det så til at sige at de vil have 'et stærkt Europa som en modvægt til USA' - det tror jeg er et fata morgana. Vi skal meget, meget langt frem før dét kan blive til virkelighed, om nogensinde. Og det vil, hvis det er et politisk koncept som man går videre med, føre til en europæisk splittelse i stedet for en europæisk samling - hvis man forsøger at lave et Europa i modsætning til USA. Det tror jeg ikke har nogen gang på jorden.

Så det afhænger af hvor du spørger. For mig er det umiddelbart svært at se at der er nogen modsætning mellem det atlantiske og det europæiske spor i vores egen udenrigspolitik. Det er klart at der kan opstå nogle konflikter på delområder, men når vi taler om det overordnede, så vil USA og Europa også fremover have så sammenfaldende interesser at det sagtens kan bære igennem.

[Blair i Thatchers spor](#)

RÆSON

STORPOLITIK I EN LILLE VERDEN: WWW.RÆSON.DK

Hvis man nu sidder i Buenos Aires og skal forklare dansk udenrigspolitik det sidste halve år, så kan det synes let: for hvornår var det, Danmark gik ind i EF? Det var med Storbritannien. Hvorfor var det, vi var med til at bryde det europæiske sammenhold? Det var i det øjeblik Storbritannien gik ud igen! At den danske politik, selvom vi aldrig rigtigt anerkender det, er et gennemslag eller et ekko af hvad London gør!

Vi har en situation i øjeblikket, hvor briterne har den mest venstreorienterede leder de har haft i 25 år: da han blev valgt havde man et indtryk af, at nu blev London europæisk: nu vendte de sig mod kontinentet. Men lo and behold: de går ud i et tættere militært samarbejde med amerikanerne end de har haft i 200 år! Dette her special relationship som ikke altid har været særlig godt, er pludselig sindssygt stærkt - mellem George Bush fra Texas og Tony Blair, som jo i så mange henseender er hinandens modsatninger. Hvis Storbritannien vælger at stå udenfor en europæisk forsvars- og sikkerhedspolitik - at det kommer dertil hvor Storbritannien oplever det valg, som du siger du ikke rigtigt ser for dig, mellem kontinentet og USA - og briterne vælger USA til og Europa fra... Hvad gør Danmark så?

ME: Nu får du et politisk svar, for det er et politisk spørgsmål. Det politiske svar er, at vi skal undgå at vi kommer i den valgsituation. Det som er det centrale for Blair, er i virkeligheden det, som har været det centrale for Storbritannien i mange år, uanset om premierministeren har heddet Thatcher, Blair eller whatever - det er det, som briterne med sådan et lidt fornemt udtryk kalder: *the special relationship*. Noget, som nogle af amerikanerne ikke rigtigt ved hvad er, men som man lægger meget stor vægt på fra britisk side. Men det er rigtigt at det eksisterer: de to lande har et historisk, et sprogligt, et kulturelt og et økonomisk fællesskab, som de færreste andre har med USA - og så længe Storbritannien ikke har en anderledes europæisk politik end man har, så vil man forsøge at lægge sig i midten - i Atlanten, så at sige. Dvs. som mægler eller som brobygger mellem USA og Europa.

Det var noget, som Margaret Thatcher havde meget stor succes med i sin tid: hendes forhold til Ronald Reagan var fortrinligt: hun gik ind ved forskellige lejligheder, bl.a. om Stjernekrigsprojektet, og fik en vis form for moderation til at slå igennem i de amerikanske positioner. Blair har i Irak-spørgsmålet haft mindre held med det - og der tror jeg forklaringen er, at hans modparter - eller medparter - i Washington har været en republikansk administration, som har været mere selvsikker og mere unilateral, og som har handlet mere på egen hånd, også i visse tilfælde på en meget klodset måde. Jeg tænker på nogle af de udtalelser, som forsvarsminister Donald Rumsfeld er kommet med, og hvor det mere eller mindre har skinnet igennem at det britiske bidrag - det var ikke rigtigt noget man regnede med. Udtalelser som har skadet Tony Blair *umådeligt* i den britiske offentlighed. Men han er tvunget til --- så længe Storbritannien ikke er med i euroen, så længe man ikke er med i Schengen, så længe man står kun og er med i det europæiske samarbejde for halv- eller to-tredjedels-kraft --- så vil han være tvunget til at vedligeholde og kultivere The Special Relationship med amerikanerne.

Så det er en kompensationspolitik?

ME: Det er vejen til fortsat britisk indflydelse på den internationale scene. Den kan du ikke opnå med mindre du har allierede, og da Storbritannien som sagt ikke er i centrum af eden europæiske politik, ja så må man lægge sig et andet sted. Og så vil man fortsætte den linie her, det er der ingen tvivl om.

Udenrigspolitikens nye centralitet

Til allersidst. Hvis vi skal se på denne her periode fra den første Golfkrig til nu, hvor CNN-faktoren er slået igennem. Kom udenrigspolitikken og -journalistikken til at fylde mere, også i det politiske billede? Det har jo fyldt voldsomt i debatten det sidste halve år, og mange vil sige at man i en række spørgsmål - terrorkrigen, multikulturalisme, borgerrettigheder - falder den udenrigs- og den indenrigspolitiske dagsorden sammen.

ME: Jeg mener vi som pressefolk oplever en voldsom stigende interesse for udenrigspolitik blandt læserne. Den er kommet gradvist i takt med Den Kolde Krigs afslutning, murens fald, da tingene pludselig *kompliçeres voldsomt*. Ingen skal få mig til at sige et eneste godt ord om Den Kolde Krig, som var en forfærdelig periode, en frygtens periode, en meget mørk periode - men den indeholdt et element af forudsigelighed. Tingene lå fast: de var låst fast på en måde, som gjorde at de var på alle måder uacceptable men dog: lette at *forstå*. De rykkede sig ikke så hurtigt - der var ikke så mange forskellige aktører, som der er kommet siden.

Og vi har fået krige i Europa: noget, som vi troede vi var blevet foruden. Det er også noget, der har skærpet den udenrigspolitiske interesse voldsomt her i landet - ikke mindst fordi vi har haft tropper på Balkan i meget kraftigt omfang.

Endelig så har alt det, der fører op til 11.september: terrorismen, den grænseoverskridende kriminalitet, hele globaliseringen, internationaliseringen, betydet at verden er rykket tættere på Hr. og Fru Danmark. Og at det segment i befolkningen, som - i et anfald af isolationisme - mener, at dét kan man isolere sig fra, er stærkt faldende. Så jeg tror den udenrigspolitiske interesse her i landet er kommet for at blive. Og udenrigspolitikken er også blevet et meget betydeligt element i indenrigspolitikken: vi har strejft noget af det - Irak og Europa og forholdet til USA. Og dér oplever vi jo altså at udenrigspolitiske problemstillinger kommer ind: de er med til at få vandene til at skilles - eller samles - i det indenrigspolitiske billede. Jeg tror det er en interesse, som er meget kraftig nu og som er kommet for at blive.

Og så, som indenrigspolitikken, kan blive brugt i det politiske spil på en anden måde?

ME: Helt tydeligt. Der er ingen tvivl om at mange af de indenrigspolitiske stridigheder om udenrigspolitiske emner, der kører her i landet, de lanceres og afsluttes som et led i det politiske spil. Det kræver så af os, som medier, synes jeg, at vi formår at tilbyde en dækning af de her ting, som gør at folk er i stand til at følge med og gennemskue det politiske spil. Og kunne se, hvornår det handler om realiteter - til forskel fra spilfægteri.